

บทที่ 1

บทนำ



สภาพปัญหา

นับแต่ประเทศไทยได้นำระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน ได้ประสบปัญหาในด้านการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาตลอด โดยเฉพาะระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่า เป็นเพียงแค่รูปแบบของระบอบประชาธิปไตยเท่านั้นก็ว่าได้ เช่น การมีพรรคการเมือง กฎหมายการเลือกตั้ง สภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้ง¹ เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้เป็นเสมือนโครงสร้างและการจัดองค์กร ให้เป็นไปในรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ภาพทางการเมืองที่ปรากฏในระบอบประชาธิปไตยของเรานั้นจะเห็นได้ว่าขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนซึ่งก็ดูได้จาก การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งน้อย และประชาชนโดยทั่วไปกล่าวกันว่า ไปเลือกตั้งแล้วได้อะไร และมีการกล่าวถึงการขายสิทธิ ขายเสียง ขายนบัตรประจำตัวประชาชน มีการรับเงินและสิ่งของจากผู้สมัครรับเลือกตั้งในรูปแบบต่าง ๆ ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่ชี้แนวโน้มทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ว่า ประชาชนยังไม่เข้าใจ และไม่มีความรับผิดชอบต่อวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตยเท่าที่ควร ซึ่งอาจมีสาเหตุจากหลายประการ²

¹"โครงการเผยแพร่ประชาธิปไตย (ผปม.)" เทศาภิบาล 86(มีนาคม 2534) : 25.

²หนังสือค่านที่สุด ที่ มท. 0403/ว. 661 ลงวันที่ 18 เมษายน 2534 เรื่อง
โครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน (ผปม.)

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึง บทบาทของอาสาสมัครเผยแพร่วิชาชีพโดยระดับหมู่บ้านในการให้การเรียนรู้วิชาชีพโดยแก่ประชาชน เนื่องจากภายหลังเหตุการณ์รัฐประหารโดยสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 กระทรวงมหาดไทยได้เสนอโครงการเผยแพร่วิชาชีพโดยระดับหมู่บ้าน (ผปม.) ในทุกจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน โดยมีอาสาสมัครเผยแพร่วิชาชีพโดยมาจากบุคคลหลายฝ่าย อาทิเช่น ทหาร ตำรวจ ครู พสส/อสม. ผู้นำที่นายอำเภอแต่งตั้ง เป็นต้น

บุคคลดังกล่าวถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้และความน่าเชื่อถือในสังคมภูมิภาค ดังนั้นการถ่ายทอดความรู้สึนึกคิดอันใดก็ตาม ย่อมได้รับการยอมรับและการตอบสนองที่ดีจากประชาชนดังนั้น หากบุคคลดังกล่าวมีความรู้ ความเข้าใจ ทางการเมืองที่สูงแล้วนั้น โอกาสที่จะเผยแพร่วิชาชีพ-โดยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ (ผปม.) ย่อมจะมีสูง โอกาสที่ประชาชนจะได้รับการถ่ายทอดทางการเมือง ได้รู้ และมีความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยรวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองย่อมมีผลสูงขึ้น³

ในทางตรงข้ามหากอาสาสมัครเผยแพร่วิชาชีพโดยระดับหมู่บ้าน (ผปม.) ซึ่งเป็นข้าราชการลูกครอบครัวโดยระบบราชการไม่ว่าจากสายบังคับบัญชา ระเบียบกฎหมายที่ดีก็ทำให้พวกเขาเหล่านั้นถูกหล่อหลอมให้มีแนวคิดที่เอนเอียงต่อระบอบการเมืองและไม่สนใจการเมือง มีอคติ คิดว่าการเมืองเป็นสิ่งเลวร้าย โอกาสที่จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการเผยแพร่วิชาชีพโดยระดับหมู่บ้านย่อมมีต่ำ

ฉะนั้นการศึกษาถึงบทบาทของอาสาสมัครเผยแพร่วิชาชีพโดยระดับหมู่บ้าน (ผปม.) ในการให้การเรียนรู้วิชาชีพโดยจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ ของประเทศมีรากฐานอยู่ที่หมู่บ้านเพราะหากประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองของตน รวมทั้งสนใจทาง

³ วิทยุกระทรวงมหาดไทย ด้านที่สุด ที่ มท. 0403/ว. 661 ลงวันที่ 26 เมษายน 2534 เรื่อง การจัดตั้งชุดปฏิบัติการระดับตำบล หมู่บ้าน.

การเมือง อันได้รับจากการเผยแพร่จากอาสาสมัครแล้วนั้น แนวโน้มในอนาคตของระบบการเมืองไทยและกระบวนการทางการเมืองย่อมมีโอกาสที่จะเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ โดยเฉพาะการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน น่าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้ง การตระหนักถึงผลเสียของการรับสินบนในการเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง เป็นต้น

ในการเสนอโครงการวิทยานิพนธ์ดังกล่าว ยังไม่มีผู้ใดศึกษาเนื่องจากยังเป็นโครงการใหม่ แต่เสียงวิจารณ์จากนักวิชาการ สื่อมวลชน ทั้งในด้านดี ด้านเสีย ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะศึกษาถึงบทบาทของอาสาสมัครเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน (ผบม.) ในการให้การเรียนรู้ประชาธิปไตย เพื่อให้สอดคล้องกับความสำคัญของปัญหาและวัตถุประสงค์ตลอดจนสมมุติฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

"ศึกษาถึงบทบาทของอาสาสมัครเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน (ผบม.) ในการให้การเรียนรู้ประชาธิปไตย ว่ามีความรู้ความเข้าใจในด้านที่เกี่ยวกับสถาบันทางการเมือง โดยพิจารณาถึงความแตกต่างของระดับ ความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของอาสาสมัครเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน (ผบม.) ของอำเภอละงู จังหวัดสตูล ว่ามีบทบาทในการให้การเรียนรู้ประชาธิปไตยอย่างไรและประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะ การนำความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง ในระบบประชาธิปไตยไปปรับใช้ในการปฏิบัติภารกิจเผยแพร่ประชาธิปไตย"

สมมุติฐานในการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดและวัตถุประสงค์ ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมุติฐานดังนี้ คือ

"อาสาสมัครเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน (ผบม.) ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การเผยแพร่ประชาธิปไตยตามจุดมุ่งหมายประสบความสำเร็จล้มเหลว"

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาถึงบทบาทของอาสาสมัครเผยแพร่วิชาชีพโดยระดับหมู่บ้าน (พ.บ.) ในการให้การเรียนรู้วิชาชีพโดย ของอำเภอละงู จังหวัดสตูล จนนำเสนอเฉพาะกรณี 53 หมู่บ้าน ซึ่งมีอาสาสมัครประมาณ 251 คน รวมทั้งมีกิจกรรมทางการเมืองบ่อยครั้ง⁴ การศึกษาดังกล่าวนี้จะพิจารณาผลในห้วงเวลาที่อำเภอละงู ได้เผยแพร่วิชาชีพโดยในระดับหมู่บ้าน นับแต่เริ่มโครงการประมาณเดือนพฤษภาคม 2534 จนถึงสิ้นสุดการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2535

ระเบียบวิธีในการดำเนินการศึกษา

สำหรับในการศึกษาเรื่องนี้ เพื่อให้มีความถูกต้องสมบูรณ์และมีความน่าเชื่อถือได้ จึงอาศัยการวิจัยเอกสารและการวิจัยสนามประกอบด้วย กล่าวคือ

1. การวิจัยเอกสาร โดยการเก็บข้อมูลซึ่งเกี่ยวกับเรื่องที่จะทำการศึกษา วิจัยจากหนังสือ เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความกฎหมาย คำสั่ง ระเบียบข้อบังคับซึ่งสามารถค้นคว้าได้จากแหล่งต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้องสมุด เพื่อนำมาทำการศึกษา วิเคราะห์ เนื้อหาเอกสารตามข้อเท็จจริงก่อนที่จะทำการวิจัยสนาม
2. การวิจัยสนาม โดยการออกแบบสอบถามที่ได้จากการทดสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือได้แล้ว ไปสอบถามตามประเด็นที่เกี่ยวข้องและต้องการจากกลุ่มตัวอย่างโดยแบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้

⁴ประกาศ ชุนพิทักษ์, คู่มือการจัดทำโครงการเผยแพร่วิชาชีพโดยระดับหมู่บ้าน
อำเภอละงู จังหวัดสตูล 2534.



นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อสะดวกแก่การทำความเข้าใจ ผู้วิจัยขอนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้างนี้ ดังนี้

1. บทบาท หมายถึง ภารกิจอันซับซ้อนของบุคคลที่สัมพันธ์กับงาน หรือตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่หรือตามโครงสร้างของสังคม
2. การเมืองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การเมืองการปกครองที่มีความหมายครอบคลุมถึงการมีอุดมการณ์ วิถีชีวิต และรูปแบบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย
3. การเรียนรู้ประชาธิปไตย หมายถึง การเรียนรู้ประชาธิปไตยของประชาชนที่ได้รับจากกลุ่มประชากรศึกษา คือ อาสาสมัครเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน (พปม.) ที่มีต่อระบบการเมืองของประเทศ ตลอดจนการรับรู้ในหน้าที่ ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่โครงการดังกล่าว การรับรู้ในความหมายและหลักประชาธิปไตย รวมทั้งการรับรู้เกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองที่สำคัญและกระบวนการทางการเมืองของไทยโดยรวมด้วย ว่ามีบทบาทในการให้การเรียนรู้ในระบอบประชาธิปไตยอย่างไร
4. อาสาสมัครเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน (พปม.) ชุดปฏิบัติการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติงานประกอบไปด้วยบุคคล 4 ฝ่าย คือ ทหารจากสามเหล่าทัพ หรือ อาสาสมัครทหารพราน หรือ ดชด. หรือ เจ้าหน้าที่ นผค. หรือ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ 1 คน ข้าราชการครู 1 คน พสส. (ผู้ช่วยสาธารณสุข) หรือ อสม. (อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน) 1 คน และผู้นำตามธรรมชาติ 1 คน ซึ่งนายอำเภอ เห็นสมควรแต่งตั้ง

การเสนอหัวข้อวิจัย

เพื่อให้เนื้อหาของเรื่องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันไปอย่างมีระบบ และลำดับก่อน-หลัง ผู้วิจัยจึงแบ่งการนำเสนอออกเป็น

ส่วนที่ 1 บทนำ กล่าวถึงสภาพปัญหาและความสำคัญของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย นิยามศัพท์ การเสนอทฤษฎี และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ส่วนที่ 2 กล่าวถึงแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในเรื่องแนวความคิด สภาพการรับรู้ และทำความเข้าใจในทัศนะทางจิตวิทยา ศึกษาศาสตร์ ปรัชญา และวิทยาศาสตร์และความรู้ความเข้าใจทางการเมือง, แนวความคิดเกี่ยวกับหลักการประชาธิปไตย, ทัศนคติการเมืองแบบประชาธิปไตย, แนวความคิดเกี่ยวกับการอบรม และการเรียนรู้ทางการเมือง

ส่วนที่ 3 กล่าวถึงความเป็นมาของ โครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน แนวความคิดวัตถุประสงค์ และการกิจของ (พปม.)

ส่วนที่ 4 กล่าวถึง วิธีดำเนินการวิจัยลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การกำหนดประชากรในการวิจัย จนถึงการทำรายการรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 5 กล่าวถึง การวิเคราะห์ข้อมูล อธิบายถึงผลการศึกษาที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้

ส่วนที่ 6 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ในการวิจัย

1. การใช้แนวความคิดเกี่ยวกับ สภาพการรับรู้ และการทำความเข้าใจในทัศนะทางจิตวิทยา ศึกษาศาสตร์ ปรัชญา และวิทยาศาสตร์สังคม และความรู้ความเข้าใจทางการเมือง, แนวความคิดเกี่ยวกับหลักการประชาธิปไตย, แนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมือง ศึกษาโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน เป็นลักษณะทฤษฎี ในการออกแบบคิด ดังกล่าว ซึ่งมีผู้เสนอไว้หลายกรณีศึกษา แต่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาอีก เพื่อ เปรียบเทียบถึงผลต่างที่จะเกิดขึ้น อันนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ

2. ในทางปฏิบัติ ผลจากการศึกษาเรื่องดังกล่าวอาจนำผลของการศึกษาเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูล ในการกำหนดนโยบาย ในการส่งเสริมสิ่งที่ดีและแก้ไข ปรับปรุงในสิ่งที่ไม่ดี เพื่อเป็นประโยชน์ของส่วนรวมต่อไป

3. เป็นการกระตุ้นให้ผู้สนใจ ใฝ่ศึกษาในทางการเมืองเกี่ยวกับแนวความคิดดังกล่าวได้หันมาศึกษากันอย่างจริงจัง ในลักษณะการมีศึกษานหลาย ๆ ด้าน อันจะนำไปสู่การเก็บรวบรวมข้อมูลแนวความคิด และวิธีการต่าง ๆ ได้ถูกต้องเป็นระบบยิ่งขึ้น